

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER

-BÜLTEN

Sayı:1 / Tarih: 15 Aralık 2025

ADALET - HÜRRİYET - MUSAVVAT - UHUVVET

www.birder.org.tr

BİRDER
AKADEMİ

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

BİRDER AKADEMİ

Birder Politika - Tarih - Kültür - Sanat - Bilim e-bülten Yayını / Sayı:1 / Tarih: 15 Aralık 2025

www.birder.org.tr

BİRDER e-BÜLTEN

Birlik ve ilerleme Düşünce
Derneği Adına İmtiyaz Sahibi
Müjdat ÖZTÜRK

Genel Yayın Yönetmeni /
Birder Akademi Koordinatörü
Vural CAMBUL

Editör
Anıl KARA

Hukuk Danışmanı
Av. Arife CAMBUL

Dizi-Grafik-Tasarım
Meltem CAMBUL MERT

Yayın Kurulu

Müjdat ÖZTÜRK
Vural CAMBUL
Anıl KARA
Umut Kaan KİLİM
Niyazi ALPAY
Mehmet ÖZTÜRK
Doğan ÖZTÜRK
İlayda AYAZ
Av. Arife CAMBUL
Meltem CAMBUL MERT

Görüş ve önerileriniz için
birder@birder.org.tr

Dergimizde yayımlanan makaleler kaynak gösterilmek şartıyla iktibas edilebilir.
Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.
Yayımlanan tüm yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

BİRDER
BİRLİK VE İLERLEME DÜŞÜNCE DERNEĞİ

YAYIN ORGANIDIR

İçindekiler

Genel Başkan'dan **4** Birder'e Dair
Müjdat ÖZTÜRK

Birder Akademi'den **5** Bülten'e Dair
Vural CAMBUL

Gündem **6** İttihatçılar
Milliyetçiliği Üzerine
Osmanlılık mı yoksa
Türk Milliyetçiliği mi?
Müjdat ÖZTÜRK

Uluslararası İlişkiler **8** Çemberimde Gül Oya
Türk Dış Politikası
Doç. Dr. Dağhan GÖKÇE

Hukuk **9** Adalet Nefes Almaktır
Taciser ÜLKÜ

Ekonomi-Finans **10** Küreselleştik
Salih Burak DEMİRKAYA

Gençtürk **11** 2025 Türkiye'sinde
Gençlik Kimlik ve
Hafıza Üzerine Bir Not
İlayda AYZ

Çevre-Ekoloji **12** Sürdürülebilirliğin
Farkına Varmak
Vural CAMBUL

Tarım **13** Türk Tarımının
Günümüz Meseleleri
Doç.Dr. Ahmet Rıza ŞAHİN

Edebiyat-Sanat **14** Talat Paşa'nın Tabutu
Önünde
Anıl KARA

Biyografi **15** Mustafa Kemal ve
İttihat Terraki
Onur AK

Genel Başkan'dan; BİRDER'E DAİR

Müjdat ÖZTÜRK
BİRDER Genel Başkanı

Bir düşüncenin sadece siyasi faaliyetlerle iktidar olamayacağı gerçeğinden hareketle Türk Milliyetçiliğinin Sivil Toplum alanında da varlık gösterebilmesi, fikir ve düşünce üretmesi, projeler geliştirmesi, kültür, sanat ve edebiyat alanında da toplumsallaşması ve milletle buluşması adına BİRDER ortaya çıkmıştır.

Kuruluş motivasyonu Türk Milliyetçiliğinin siyasal alandaki gücüyle orantılı toplumsal etki alanına sahip olamayışı düşüncesidir.

Kurucu kadro, Türk Milliyetçilerinin siyasal sahaya sıkıştığını ve Türk Milliyetçiliği düşüncesinin toplumla istenen biçimde buluşamadığını, milliyetçi düşüncenin ürettiği kavramların, fikirlerin daha topluma ulaşmadan kaybolup, buharlaştığı olgusu ile harekete geçmiştir.

Bu düşünceden hareketle BİRDER;

- Türk Dünyasına nasıl hizmet edebiliriz,
- Türk Birliği Ülküsünü nasıl yaşatabiliriz,
- Türk Milliyetçiliğinin tarihsel referanslarından güç alarak
- Geleceği nasıl kurgulayabiliriz sorularına birlikte cevaplar aramış,
- Türk Milliyetçiliğinin yenilenmesi, gelişmesi daha geniş kitlelerle buluşabilmesi için kurulmuştur.

BİRDER'in hedefleri;

- Türk aydınlanmasını gerçekleştirmek;
- Türk varlığının, Türk kimliğinin ve Türk kültürünün korunması, gelişmesi;
- Türk Milletinin dili, dini, tarihi, kültürü hakkında araştırmalar yapılması;
- Türk varlığının ve kültürünün geleceğe taşınması yolunda çalışmalar yapılması;
- Türk Milliyetçiliğinin ideolojik yenilenme sürecine katkı sağlanması;
- Türk Milletinin birlik ve beraberliğini sağlamlaştıracı, sosyal dokuyu artıracak çalışmalar yapılması;
- Türkiye ve Türk Dünyası arasında kültürel sosyal ve iktisadi bütünleşmeye katkı sağlanması;
- Türk Milletinin refahını, güvenliğini güçlendirecek faaliyetlerde bulunulması;
- Türk demokrasisine katkı sağlanması ve demokratik siyasetin yerleşmesi konusunda çalışmalar yapılmasıdır.

BİRDER herhangi bir partiye bağlı olmamakla beraber Türk Milliyetçiliği Fikir Sistemine inanır, Türk Milletinin menfaatlerini ve çıkarlarını öncelik alır.

Vural CAMBUL
Genel Yayın Yönetmeni
BİRDER Akademi Koordinatörü

Değerli Okuyucular;

Birlik ve İlerleme Düşünce Derneğinin (BİRDER) kurumsal faaliyetlerinin düzenli biçimde izlenebilmesi ve fikri üretimin kayıt altına alınması amacıyla, BİRDER Akademi tarafından hazırlanan e-bültenimizin ilk sayısını sizlere sunuyoruz. Bu bülten, derneğimizin çalışmalarına ilişkin güncel bilgi akışını sağlamak, araştırma ve analiz temelli içerikleri paylaşmak ve kurumsal hafızayı güçlendirmek amacıyla oluşturulmuştur.

Yayın içeriği; BİRDER Akademi'nin eğitim faaliyetleri, dernek bünyesindeki projeler, çalışma gruplarının raporları ve ilgili alanlarda hazırlanmış değerlendirme yazılarından oluşacaktır. Her sayıda, hem akademik nitelik taşıyan hem de kurum faaliyetlerini yansıtan metinlere yer verilmesi temel ilkemizdir.

Bu yayının hayata geçirilmesine yönelik kurumsal iradenin oluşmasına katkı sunan dernek başkanımız Sayın Müjdat Öztürk ile yönetim kurulu üyelerine teşekkür ederim. Sağladıkları yönlendirme ve destek, bu çalışmanın kurumsal niteliğini güçlendirmiştir. Genel Yayın Yönetmeni olarak önceliğim, e-bültenimizin içerik bütünlüğünü koruyan, akademik ölçülülüğü gözetilen ve sürekliliği garanti eden bir yayın haline gelmesidir. Bu doğrultudaki çalışmalarımız BİRDER Akademi çatısı altında devam edecektir.

E-bültenimizin ilk sayısının, derneğimizin kurumsal yapısına ve düşünsel çalışmalarına fayda sağlamasını diliyorum.

Saygılarımla...

İTTİHATÇILARIN MİLLİYETÇİLİĞİ ÜZERİNE; OSMANLILIK MI YOKSA TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİ Mİ?

Müjdat ÖZTÜRK
Sosyolog

Son dönemde İttihat ve Terakki ile Türk Milliyetçiliği arasındaki ilişkiyi belirsizleştirme, bulanıklaştırma ve Osmanlılık kavramı üzerinden İttihatçıların milliyetçiliği tartışmaya açılarak Türk Milliyetçisi zihinlerde şüpheler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Oysa bir siyasi hareketin milliyetçilik çerçevesinde değerlendirilmesi yapılırken tarihsel koşullar, politikalar, eylemler ve davranışlar dikkate alınmalıdır. İttihat ve Terakki ile Türk Milliyetçiliği arasındaki bağın daha iyi anlaşılabilmesi için Türk kavramının, Türk kimliğinin, Türk Milliyetçiliğinin de hangi süreçlerden geçtiği doğru bilinmelidir.

*Bir millet tanımlaması olarak Osmanlılık, Tanzimat döneminde gelişen ve Jön Türkler tarafından savunulan bir fikir akımıdır. **Teritoryal milliyetçilik anlayışı olarak değerlendirilmesi gereken, yani vatan odaklı milliyetçilik açısından ele alınması gereken Osmanlılık düşüncesi**, yüzyıllardır birlikte yaşamakta olan Osmanlı vatandaşları için Osmanlı topraklarının kutsallığını, bu kutsal vatanda yaşayan bütün halkların bir Osmanlı Milleti oluşturduğu varsayımına dayanmaktadır. Osmanlıyı parçalamadan ayakta tutma arzusunun somut yansıması olan Osmanlılık ile Osmanlı bünyesindeki bütün milliyetler tatmin edilerek bağlılıkları pekiştirilmek istenmiştir. Yeni bir millet ve vatandaşlık tanımlaması yapılmıştır.*

Bir üst kimlik yaratma çabası olarak hatta yapay bir milliyetçilik olarak üretilen Osmanlılık, imparatorluğun "en uzun yüzyılında" bir kurtuluş reçetesi olarak ortaya çıksa da Osmanlı Devleti bünyesinde varlığını sürdüren gayrimüslim azınlığın Batı'nın kışkırtmaları neticesinde Osmanlı'dan kopmalarına mani olamamış ve başarısız olmuş bir siyasi projedir.

Geleneksel millet sistemi çözülme yaşayan Osmanlı'da, Tanzimatçılar resmi bir söylem olarak Osmanlıcılığa sarılmış ve Osmanlı Devletini yaşatabilmenin bir Osmanlılık milleti fikrinden geçtiğini düşünmüştür. II. Meşrutiyet döneminde kaleme alınan metinlerde Osmanlılık tanımı genel olarak şöyle yapılmaktadır: "Şu vatân-ı mukaddes de yaşayanların aynı emel, aynı his ve aynı fâ'aliyet ile refâh ve şîrâze-i intizâmı..."

Şükrü Haniöğlü dönemin siyasi koşulları ve Avrupa'da ortaya çıkan fikri tezahürlerin etkisi üzerinden Osmanlıcılık; "...Fransız İhtilâlden sonra Osmanlı İmparatorluğu'nun sorunlarından başlıcası haline gelen çeşitli unsurların bağımsızlık hareketlerini ve İmparatorluktan kopma çabalarını, her türlü etnik milliyetin üzerinde Osmanlılık kavramı yaratarak önlemeye çalışan siyasal ve düşünce hareketine..." verilen isim olarak tanımlamaktadır. Selçuk Akşin Somer de Osmanlıcılığı "İmparatorluk dâhilinde yaşayan farklı dinsel ve etnik grupları tek bir 'Osmanlı milleti' olarak kabul eden ve bu unsurları ortak imparatorluk ideali çerçevesinde birleştirme yaklaşımına Osmanlılık diyerek tarif etmektedir.

Geleneksel Osmanlı devlet ideolojisinden bir kopuşu da ifade eden Osmanlıcılık, yöneten-yönetilen ayrımını esas alan ve toplumu dini-mezhebi aidiyetleri üzerinden sınıflandıran Osmanlı anlayışının terk edilerek; vatandaşlık ve hukuki eşitlik temelli yeni bir üst kimlik yaratma girişimidir.

Osmanlılık üzerine kurulu bu politik kimlik algısı, birleştirmenin aksine önce gayri Müslim azınlıkta sonra da Türklerde kimlik arayışını hızlandıracak ve Osmanlılık aslında İttihatçıların sahiplendiği biçimiyle içinde barındırdığı milletihâkime fikri ile zaman içinde Türk Milliyetçiliğine dönüşecektir.

Osmanlılık fikrinin savunucularından Ahmet Midhad Efendi "Üss-i İnkılab" yazısında 'milletihâkime' ile Türklük vurgusu yaparken; Necib Asım da Türkleri Osmanlı İmparatorluğunun "yönetici milleti" olarak adlandıracak ve yeni dönemde de bu durumun devamını isteyecektir. Hatta meşhur İttihatçı karşıtı Ali Kemal bile Türklerin imparatorluğun kaderini tayinde daha fazla rol oynayabileceğini öne sürerek aslında Osmanlıcılığın merkezindeki Türklüğe vurgu yapacaktır. Ali Suavi, Türk kavramını sürekli kullanarak Orta Asya'daki Türkleri kardeş olarak nitelendirecek, Şinasi meşrutiyet ve Cumhuriyeti savunacaktır.

Osmanlı Devleti'ndeki kimlik politikalarını inceleyen Şükrü Haniöğlü, Birinci Dünya Savaşına kadar üç evreden geçen Osmanlıcılığın ilk evrede dinler arası eşitliği amaçladığını fakat Müslüman hâkimiyetinin devam ettiğini; ikinci evrenin gayri Müslim azınlıklar tarafından bir tür gizli Türkleştirme olarak anlaşıldığını ifade etmiş; nihayet üçüncü evrede ise İslami değerlerle meşrutiyetçiliğin bir sentezini yaparak vatandaşlığa dayalı bir kimlik geliştirmek ve azınlıklara ayrıcalık tanınmasını isteyen Batı'ya karşı güçlü bir savunma aracı geliştirmek istediklerini belirtmiştir.

İmparatorluğun parçalanmaması adına Osmanlı İttihat Kulüpleri kurmuş olsalar da bu hayal edilen birliğin yüreklerde değil sadece ağızlarda olduğunu anladıkları andan itibaren İttihatçılar işte bu merkezinde “milletihâkime” fikri bulunan Osmanlılık kavramının içini Türk kültür değerleriyle doldurmuş, Türk kimliği ve Türk dilini öne çıkarmıştır. Bu uygulamaları sebebiyle de Osmanlılık politikaları diğer unsurların Türkleştirilmesi suçlamalarına muhatap olmuş, İttihat ve Terakki'nin parlamento içi ve dışı çalışmalarıyla milli bir kadroya gittiği, devleti korumak için Osmanlıcılığı bir maske olarak kullandığı düşünülmüş, İttihat ve Terakki politikaları bu anlamda sorgulanmıştır. Özellikle Rumlar ve Araplar İttihat ve Terakki'yi bütün Osmanlı unsurlarını Türkleştirmeye çalışmakla suçlamıştır.

Tunaya, bu durumu İttihat ve Terakki'nin "...bir yüzü ne denli Türkçü-milliyetçi ise, öteki yüzü de o kadar İslamcıdır. Fakat milliyetçi-Türkçü akım asıl gerçek yüzüdür. İslamcılık ise bir politika meselesidir. Zira o dönemde hangi parti olursa olsun başarıya ulaşmak için İslamcı olmak zorundadır." diyerek vurgulama ihtiyacı duymuştur. Tunaya'nın bir zorunluluk olarak belirttiği İslamcılık için; Tevfik Çavdar, İttihatçıların İslamcı eğilimleri bir ilke olarak değil bir siyaset aracı olarak benimsediğini belirtmektedir. François Georgeon'a göre de Osmanlılık politikaları üzerinden İttihat ve Terakki Cemiyeti alttan alta Türk milliyetçiliği akımını desteklemiştir.

Kemal Karpat, Cemiyet'in milliyetçilik anlayışını şöyle tarif etmiştir: "Milliyetçilik, politik açıdan antiemperyalizmin, ekonomik alanda ise devletçiliğin benimsenmesi ve bu ikisine Türkçülüğün eklenmesiyle meydana geliyordu." Dolayısıyla ısrarla Osmanlıcılığı öne çıkarılan İttihatçılar değerlendirilirken bu Osmanlıcılığın devletin kurucu unsurunu Türk sayan bir yaklaşıma sahip oldukları unutulmamalıdır. Bir proto milliyetçilik olarak hatta teritoryal milliyetçilik sayabileceğimiz bu anlayış zaten Balkanlar ve Trablusgarp'ın kaybı ile tamamen terk edilmiş ve İttihatçılarda, devletin devamı için Türklük ve Türkçülüğün öne çıkarılması fikri yerleşmiştir.

Cemiyetin basın kanadındaki önemli temsilcisi Hüseyin Cahit (Yalçın) bu düşünce değişikliğini "İttihat ve Terakki Osmanlıcılıktan vazgeçmiştir. Türkçülük dışında izleyebileceği başka bir yol da bulunmamaktadır. Eğer Türkler İmparatorluğu idare etmeye devam edeceklerse Türkçülük tek tercih seçeneğidir." sözleri ile ifade etmiştir.

Bu süreç dikkate alındığında kültürel zeminde Türk Milliyetçiliğinin temelini oluşturan ve meşrutiyetçi yönüyle milliyetçi Türk kuşağının fikirlerini besleyen Osmanlılık Türk Milliyetçiliğini etkisizleştirecek bir argüman olmasının aksine sonu Türk Milliyetçiliği ile bitecek bir düşünce sürecinin başlangıcı, erken dönem Türk Milliyetçiliğidir. Zaten Tanzimat dönemi ile başlayan ve İttihatçıların siyasi yaşamda kendilerine yer açmasıyla devam eden dönemde gelişen siyasal ve sosyolojik olaylar Türk milliyetçiliğini siyasallaştırmış, Türk kültür hayatını zenginleştirmiş, Türk milliyetçiliğinin sistemleşmesini sağlamıştır. Yani millet ve milliyetçilik şuuru Osmanlılık kavramı içinde şekillenmiş ve nihayet bu düşünceden Türk Milleti ve milliyetçiliğine evrilmiştir.

İttihatçılığın önemli isimlerinden Fethi Okyar'ın ifadesiyle, "O günün şartları içinde açıkça ifade edilmesi imkânsız ve hatta başındakilerin de felsefe ve fikir yapısı olarak ifade edemeyecekleri şekilde Türk milliyetçisiydi." diye tanımlanan bir siyasi hareketi, 1910 yılında yapılan Selanik kongresinde Türkçülüğü ve vatanseverliği partinin temel felsefesi haline getiren İttihat Terakki Cemiyetini; Osmanlılığa hapsederek, Türk Milliyetçiliği ile arasındaki bağın gevşetilir, zayıflatılmaya ve İttihatçılar arasında Osmanlıcıydı demeye çalışılması bilgi eksikliğinden kaynaklanmıyorsa, kasıtlı ve ideolojik körlük içeren bir çabadır.

Türk Milliyetçiliğini siyasallaştıran, kiteselleştiren, Türk Milliyetçiliğinin imkânlarını genişletip zenginleştiren, Türkçülüğe yeni imkân ve alanlar açan, dönemin gençliğini Türkçülük bilinci ile yetiştirmek için eğitim kurumları ve kulüpler açan İttihat ve Terakki'yi Osmanlıcıydılar diyerek Türkçülük, Türk Milliyetçiliği tarihinin dışına itmek işte bu ideolojik körlüğün sonucudur.

İttihat ve Terakki, çok uluslu bir imparatorlukta Türklük şuurundan uzak bırakılmış bir millete Herderyen paradigmasında olduğu gibi devlete temel teşkil edecek milleti, yani asli unsuru yaratmak üzere gereken bütün çalışmaları tarih, edebiyat ve dil sahasında yapmaya çalışmıştır. Bir taraftan devleti dağılmaktan kurtarmak için cepheden cepheye koşan İttihatçılar diğer yandan parçalanma ihtimaline karşılık da devlete asli unsur olacak arayışlara girmiş ve o güne kadar siyasallaşmamış Türkçülüğü parti politikasına dönüştürmüş, siyasallaştırmış, toplumsallaştırmıştır.

İttihatçıların tarihsel koşulların dayatması ve devleti yaşatma arzularının yansımaları olarak Hegelyen ve Herderyen paradigma olarak tanımlanan bir çelişki içerisine düşmeleri ve başlangıçta "milletihâkime" merkezli Osmanlıcılığa tutunmaları üzerinden Türk kimliğini kristalize eden İttihatçıları Osmanlıcı olarak etiketleyerek milliyetçiliklerini tartışmaya açmak; hem Türk Milliyetçiliğinin tarihsel serüvenini hem de milliyetçiliğin teorik temellerini bilmemek, Ziya Gökalp'a, Hüseyinzade Ali'ye, Ağaoglu Ahmet'e, Ömer Naci'ye ve Ömer Seyfettin'e haksızlık yapmak demektir.

ÇEMBERİMDE GÜL ÖYA - TÜRK DIŞ POLİTİKASI

Doç.Dr. Dağhan Gökçe
Uluslararası İlişkiler Uzmanı

2025 yılını bitirmeye yaklaştığımız şu günlerde küresel gündem yine son yıllarda olduğu gibi karmakarışık halde duruyor. Bir yanda ABD Başkanı Trump'ın zorlama Gazze barış planı ve Avrupa Birliği'nin toprak kaybını resmileştirecek Ukrayna-Rusya ateşkes görüşmeleri, diğer yanda İran ile sahne arkasında yürütülen nükleer görüşmeler ve İsrail'in İbrahim antlaşmaları üzerinden yeni Orta Doğu kurgusu. Türk dış politikası ise Eylül ayındaki Beyaz Ev ziyareti sonrası 'Apo' ile yatıp, 'Papa' ile kalkıyor; sanki küresel gündemde yaşananlar Türkiye'nin etrafında olup bitmiyor, Türkiye bir ateş çemberinin içinden geçmiyor! Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nin Lübnan ile yaptığı deniz yetki antlaşması Türk'leri resmen yok sayıyor, İsrail güney Kıbrıs'a el altından yerleşmeyi sürdürüyor ve Güney Kıbrıs'a silah ambargoları Batılı devletler tarafından peşi sıra kaldırılıyor, Suriye'deki Şara Hükümeti İsrail ile Golan Tepeleri dâhil olmak üzere normalleşme müzakereleri yürütüyor, Irak'ta Barzani kontrolden çıkmış şekilde askerleriyle Cizre'yi ziyaret ediyor, Zengezur Koridoru bizindir dediğimiz yerde kritik geçiş güzergahı Anglosfere bırakılıyor, Ukrayna-Rusya görüşmelerinde Kırım tartışma konusu bile değil Rusya toprağı olarak görülüyor, Romanya'da yeni NATO üssü kuruluyor ve Rusya'ya karşı Türk uçaklarının da dâhil olduğu tatbikatlar yapılıyor, Dedeağaç'a teçhizat yığınağı yapılıyor, Yunanistan Ege Adaları'nda karasularını 12 mile çıkartıyor! Bu saydıklarımız ciddi meseleler ve jeopolitik konumumuzu derinden etkileyebilecek güçte gelişmelerdir. Türk dış politikasının proaktif olmasını beklediğimiz güncel gelişmeler karşısında Türk Dışişlerinden sade bir yazılı açıklama veya hiçbir tepki görmediğimizde Türk Milleti nereye gidiyor sorusunu haklı olarak sormak zorundayız diye düşünüyorum. Tüm bu olaylardan bahsederken nadir metaller meselesine hiç girmiyorum zira bu mesele oldukça stratejik ve başka bir başlık altında ele alınması gerekiyor.

Aslında Türk Milleti'nin iradesi dışında oluşan tüm bu bahsettiklerimize bir cevabı var ülkemizin; o da Mavi Vatan doktrini... Gelin görün ki Mavi Vatan doktrininin 2020 yılından beri yüzüne bakan yok. Libya ile yaptığımız deniz yetki antlaşmasında Mavi Vatan doktrini önemli bir yere sahipti, keza Doğu Akdeniz'e açılan hidrokarbon arayan sondaj gemilerimiz için de; ama ne olduysa Kasım 2020'de oldu: Alman savaş gemisi Türk kargo gemisini hukuksuzca durdurarak gemide arama yapmaya kalktı. O tarihten bu yana Mavi Vatan doktrini rafa kalktı ve sondaj gemimiz Fatih de Karadeniz'e yöneldi; yeni doğalgaz rezerv bulundu müjdesiyle birlikte... Kıbrıs gibi sabit bir uçak gemisinden, Doğu Akdeniz gibi hidrokarbon zengini ve deniz ticaret yolları açısından oldukça kritik bölgeden Karadeniz'e yani pasif kapalı deniz alanına yönelen sondaj gemilerimiz aslında bir anlamda proaktif olmaktan uzak Türk dış politikasının birer somut yansımalarıdır. Öte yandan Kırım gibi hem Türkiye açısından stratejik konuma sahip hem de Karadeniz deniz yetki açısından geniş bir alana sahip bölgenin de yeniden Rus'lara geçmiş olması Türk dış politikasının son dönemdeki gelişmelerde halini daha net gösteren unsurlardandır.

Giderek içe kapanan, Türkiye'nin çevre ihtilaf bölgelerinden geri adım atan ve daha da önemlisi günün sonunda Anglosfer'in uyguladığı politikalara paralel seyrettiği anlaşılan bir Türk dış politikası Türk tarihinin ağırlığını, gücünü kaldırabilmekten oldukça uzak durumdadır. Hal böyle iken Yurtta Sulh Cihanda Sulh prensibine inat tamamen iç politikaya, seçimlere odaklanan ve ekonomisini, hazinesini de bir Anglosakson'a emanet eden bir ülkenin Türk çıkarlarına uygun hareket ettiğini iddia etmek başat siyasi partilerin seçim vaatlerinden daha da gülünç olabilir.

ADALET NEFES ALMAKTIR!

Taciser ÜLKÜ
Avukat

Boğuluyoruz!

O halde “nefes alamıyoruz gibi hissettiğimiz” günlerden geçiyoruz hep birlikte. Her sabah güne başladığımızda, o harika akıllı telefonlarımızı ellerimizde tutarken başlayan karanlık girdap tüm ruhsal dünyamızı sarsmış durumda... İşte tam da bu nedenle aslında “Adalet Mülkün Temelidir”. Bu cümledeki “mülk” ise bildiğimiz mamelek değil, “Devlet”tir. O halde görünen o ki bu yüce kavram içerisinde çok ciddi bir sarsıntı yaşamaktayız.

Son yıllarda yaşanan ve bizzat şahit olduğumuz hukuk garabetlerinin sanırız son aşamasına gelindi. Özellikle 19 Mart 2025 operasyonundan sonra hızla artan gözaltılar ve tutuklamaların kısaca bir hukuki değerlendirmesini yapalım istedik.

Bu süreçte ismini bildiğimiz önemli siyasetçiler ve basın mensupları yanında çokça hak ihlaline maruz kalmış bireyler de var ne yazık ki... Kişi ismi ve titri üzerinden yorum yapmak yerine totalinde yaşanan hukuksuzluklara kısa bir değinmek gerekirse; bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti, hukukun yerle yeksan olduğu bir döneme şahit olmaktadır.

Bir şarkıyı söylediği, bir paylaşımı beğendiği için veya yaptığı bir yayın sebebiyle sabahın gün ağarmadığı vaktinde evinden götürülerek gözaltına alınan, tutuklanan ve haksızca aylarca tutuklu kalan birçok isim var... Hangi birinin ismine yer verelim ki!

Biz bunun benzerini 2005 ve sonrası başlayıp devam eden Ergenekon ve Balyoz davaları süreçlerinde yaşadık. Uzun yıllarca süren yargılamalarda, artık bir mezar gibi olan Silivri’ye gömülmüş insanların hukuksuz yargılamalarına bizzat şahit olduk. Hayatımızın en karanlık dönemleriydi. Her gün yapılan duruşmalar, adeta eziyete dönen İstanbul - Silivri yolculukları, duruşma salonundaki ‘öfke’, ‘haksızlık’, ‘hüzün’ duygularının üzerimize adeta nakşolması... Sonuç; defalarca araştırılmış müebbet hapis cezası alan sanıklara “Pardon!” denildi ve beraat ettiler!

Bitti mi? Bunun bedelini kim ödeyecek? Biten yaşamlar, hastalıklar, parçalanmış aileler... Ya adalete olan inanç!

Velhasıl herkesin bildiği üzere halen içinde bulunduğumuz tüm bu süreç siyasidir. Elbette ki bir kimse ya da kurumun herhangi bir hukuksuzluğu, yolsuzluğu varsa adil ve hukuka uygun bir şekilde yargılanması esastır. Ancak tekrarlamakta fayda görmekteyiz ki herkese “eşit” olduğu zaman bu uygulamanın anlamı olacaktır.

Kasım ayı içerisinde hepimizin ve ülkenin gündemine oturan en önemli konu İBB İddianamesi olmuştur. Tarih tekrardan ibarettir. Ergenekon iddianamesi 2500 sayfa civarındaydı. Okuyup anlamak, irdelemek çok zorlamıştı tüm müdafileri. Ve elbette Mahkeme 15 gün içerisinde kabul kararı vererek yargılamaya başladı. Dava bittiğinde yüzlerce klasör, vakıf olunması mümkün olmayacak bir hal almıştı. O dönem çok emeği olan, hukuksuz olsa da davanın aydınlanmasına vesile olan çok değerli meslektaşlarımız oldu, hepsine çok şey borçluyuz.

Bugün de yaklaşık 4000 sayfaya yakın, okumanın hayli zorlayacağı bir tablo var karşımızda. Okumaya başladım, halen devam ediyorum. Ancak işin can sıkıcı olan yanı şu ki etkin pişmanlık gösteren kişilerin ifadelerine dayalı bir iddianame yazmak hukuka uygun değil. “Duydum, gördüm.” ile suç soruşturması yapılamaz. Etkin pişmanlıktan yararlanan bir kimsenin ifadesinin kıymeti yok değerindedir.

Aynı yerde birden fazla tekrar ifadeler, somut verilere dayanmayan iddialar... Aslında tüm bu tabloyu analiz etmek için çok erken, zira her ne kadar iddianame kabul edilmiş ise de henüz tensip düzenlenmedi, duruşma günü verilmedi ve doğal olarak dosyanın tamamına kimse vakıf değil. Bu da demektir ki iddianamede bahsi geçen iddiaların dayanağı olan delilleri, belgeleri, varsa kamera kayıtlarını, teknik takip bilgilerini henüz kimse bilmiyor. Eğer bu iddiaların dayanakları somut olarak yok ise gerçekten ciddi bir hukuk garabeti ile karşı karşıya olacağız. Ancak bunu ifade etmek için henüz erken...

Elbette hukuksuzluk yapan her kimse eşit olmak kaydı ile yargı karşısında bunun cezasını çekmelidir. Bu konuda herkesin aynı bakış açısında olduğuna eminiz. Ancak ortada henüz bir suçlama yok iken ve “şüpheden sanık yararlanır” şeklindeki ceza hukukunun evrensel ilkesine rağmen onlarca insanın tutuklu olarak tutulması hukuk tarihimize kazanmış kara bir leke olarak kalacaktır. Sadece İBB iddianamesi ve/veya davası değil, medya mensuplarının da maruz kaldığı hukuk dışı muameleler adalete inancı yerle yeksan etmektedir.

Geçtiğimiz günlerde Antalya Fil Festivalinde “En İyi Belgesel” ödülünü kazanan bir belgeselin galasına katıldık. Uzun süredir bu kadar gözyaşı döktüğümü hatırlıyorum. Döktüğüm gözyaşlarının nedenini şöyle ifade edeyim:

“Roman Gibi” adlı bu belgesel 1900’lü yıllarda yaşanan özgür düşünceye karşı saldırının başka bir cephesini anlatmaktadır. Selanik’te başlayan aşk ve mücadele dolu hayatlarıyla Sabiha ve Zekeriya Sertel, Türkiye’nin zorlu dönemlerinde özgürlük ve demokrasi için savaştan iki gazetecidir.

Velhasıl kelam gördüm ki, medya ile uğraşmak, özgür düşünceye pranga vurmak; tarih boyunca hep varmış, hâlâ var ve var olmaya devam edecek! Sanıyorum ki özellikle de bu topraklarda... Gözyaşı dökmemin sebebi ise belgeselin içindeki duygusal aşk hikayesi ve yaşananların acı olması değil de; ‘Vatan’ımın bir kısır döngü gibi aynı acılara maruz bırakılması...

Bu toprakların insanları ve ‘Ata’mın bize emanet ettiği bu kıymetli miras, bunları hak etmiyor. Elbette mücadeleye devam edeceğiz, elbette vazgeçmeyeceğiz, elbette o aydınlık günleri birlikte göreceğiz.

Özgürlükten, özgür düşünceden korkmayınız! Asıl oradan iyi bir şey çıkar; fikirlerin özgür olarak çatışmasıyla ancak gelişme ve kalkınma doğar... Ve hatta hakkın yerini bulduğu, adaletin tecelli ettiği aydınlık günler...

Saygılar...

KÜRESELLEŞTİK

Sanayi Devrimi ile başlayan ve günümüzde “bilgi çağı” teknolojilerinin belirleyici olduğu yeni dönemde, dünyada mal ve sermaye hareketlerinin akıl almaz bir hızla ilerlediğini görmekteyiz. Küreselleşme olgusunu açıklarken binlerce tanım arasından subjektif bir seçki yapmak zorunludur. Kanımca küreselleşme; ekonomik, sosyal ve kültürel süreçlerin iç içe geçtiği, baskı ve zorlamalarla yaratılan farklılıkların aynı anda yaşandığı bir bütünlük olarak düşünülebilir.

Küreselleşmenin kaçınılmaz sonucu olarak çokuluslu şirketlerin yükselişi görülmektedir. Ancak unutmamak gerekir ki bu şirketlerin de bir maliki, yani bir milliyeti vardır. Önemli olan, bu çokuluslu şirketlerin buldukları ülkelerde elde ettikleri gelirleri nasıl değerlendirdikleridir. Uluslararası raporlamalar, elde edilen gelirlerin yaklaşık yüzde 70’inin şirket merkezlerinin bulunduğu ülkelere aktarıldığını göstermektedir. Bu durumda yatırım yapılan ülkede kalan pay yalnızca yüzde 30’dur. Yani söz konusu ülke, sermaye açısından yalnızca yüzde 30 oranında küreselleşmiş görünmektedir. Buna ek olarak, yatırım çektikleri ülkelere moral vermek adına “Gelişmekte Olan Ülkeler” gibi kavramların literatüre sokulması, bu süreçlerin bir tür meşruiyet aracına dönüştüğünü göstermektedir. Ancak kimin, nasıl ve ne yönde “gelişeceği” hâlâ tartışmalıdır.

Sermaye akışı alan ülkelerin siyasi otoritelerine büyük sorumluluk düşmektedir. Genel eğilimin doğrudan yatırımdan ziyade hızla girip çıkan sıcak para şeklinde olduğu düşünülürse, kriz dönemlerinde bu fonların ani çıkışı sığ piyasalara daha da zarar vermekte ve kırılganlığı artırmaktadır. Bu nedenle esas hedef, yabancı sermayenin doğrudan yatırıma yönelmesini sağlayacak hukuki ve kurumsal altyapıyı oluşturmak, en önemlisi de istikrarlı bir ekonomik ve siyasi ortam tesis etmektir. Böylece doğrudan yatırımlar artacak; sermaye birikimine katkı sağlanacak, teknoloji ve know-how transferi gerçekleşecek ve rekabet daha sağlıklı işleyecektir. Küreselleşmenin emek piyasasında yol açtığı ücret farklılıklarını dengeleme ihtimali ise ayrı bir önem taşımaktadır.

Tüm bunları gerçekleştirebilmek için ülkedeki tekellerin kaldırılması, piyasaların tam anlamıyla serbest işleyişine kavuşturulması, özellikle ağır işleyen bürokrasinin ve devletin faaliyet alanının daraltılması, rekabeti artıracak düzenlemelerin yapılması ve ithalata konulan gümrük vergilerinin azaltılması ya da kaldırılması gerekmektedir.

Ancak içerisinde bulunduğumuz ekonomik kriz ortamında cari açığı ve enflasyonu aynı anda baskılamaya çalışırken, söz konusu serbestleşme adımlarının atılması kaçınılmaz olarak yeni kırılganlıklar yaratacaktır. Çünkü küreselleşmenin belirleyici aktörü olan sermaye, “serbestleşmiş” piyasalarda her zaman en zayıf halkayı hedef alma eğilimindedir. Yüksek faiz ve kısa vadeli kazanç imkânı sunan ülkeler bir anda cazibe merkezi hâline gelirken, aynı hızla terk edilme riskini de taşır. Dolayısıyla gelişmekte olduğu iddia edilen ekonomiler, yapısal dönüşümler gerçekleştirilmeden küresel sermayeye açıldıklarında, ulusal politikalarını belirleme yetisini giderek yitirmekte ve dış şoklara karşı savunmasız kalmaktadır. Bu nedenle küreselleşme, söylendiği gibi tüm ülkeleri eşit bir düzleme taşımamakta; aksine güçlü ekonomilerin çıkarlarını tahkim eden, zayıf ekonomileri ise daha bağımlı hâle getiren asimetrik bir süreç olarak işlemektedir.

Salih Burak DEMİRKAYA
Finans Danışmanı

Merak ediyorum; “gelişmekte olan ülkeler” tanımının gölgesinden sıyrılıp da gelişmiş ülke kategorisine dâhil olacak yeni bir ülke çıkacak mı? Yoksa bu ülkeler yıllara sâri bir patinaj içinde, aynı kavramsal döngünün içinde zikzak çizmeye devam mı edecekler? Küreselleşme üzerine ilk yazımı 2004 yılında Dünya Gazetesi’nde kaleme almıştım; aradan geçen yirmi yıla rağmen hâlâ gelişmiş ülke kategorisine gerçek anlamda sıçrayabilen yeni bir örnek görmedim. Bugün gelişmiş ülke olarak tanımlanan devletlerin ortak özelliklerine baktığımızda, ya çok güçlü bir askerî kapasiteye sahip olup başka ülkelere tasallut etme imkânını elinde bulundurduklarını ya da bu askerî gücün sağladığı güvenlik şemsiyesi altında nispeten düşük savunma harcamalarıyla refahını sürdürebilen ülkeler olduklarını görüyoruz. Nitekim Trump döneminde ABD yönetiminin NATO ülkelerinden savunma katkı paylarını iki katına çıkarmalarını talep etmesi, özellikle bu ikinci kategoriye giren ülkelerin bugüne dek hangi konfor alanında yaşadıklarını açıkça ortaya koymuştur.

Şimdi benzer bir kırılmanın çokuluslu şirketler üzerinden yaşanacağı bir dönemin arifesindeyiz. ABD’nin öncülüğünde gündeme gelen, vergi cennetleri ya da düşük vergi rejimli ülkelerde konuşlanmış binlerce küresel firmaya yönelik “asgari küresel vergi” uygulaması, yalnızca mali bir düzenleme değildir; aynı zamanda küreselleşmenin yönünü yeniden tayin edecek bir güç hamlesidir. Bu adım, çokuluslu şirketlerin operasyonlarını gözden geçirmesine, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki düşük vergi avantajı temelinde şekillenen üretim ve yatırım stratejilerinin yeniden masaya yatırılmasına yol açacaktır. Dolayısıyla küresel sermayeyi çeken ülkeler için yeni bir sınav başlamak üzeredir; zira artık ucuz işgücü ve düşük vergi kombinasyonu tek başına rekabet avantajı yaratmayacak, kurumsal kapasite, hukuki güvenlik, teknolojik altyapı ve politik istikrar çok daha belirleyici hâle gelecektir.

Sonuç olarak küreselleşme, yüzeyde serbest ticaret, karşılıklı bağımlılık ve refah artışı gibi kavramlarla sunulsa da gerçekte uluslararası sermaye akımlarının belirlediği bir güç dağılımını temsil etmektedir. Bu yapı içerisinde ülkelerin kaderi, kendi iç dinamiklerini ne ölçüde güçlendirebildiklerine ve küresel sermaye ile nasıl bir ilişki kurduklarına bağlıdır. Eğer ulusal ekonomi üretim kapasitesini, teknolojik altyapısını ve kurumsal istikrarını tesis edemezse, küreselleşme yalnızca dış açılma değil, aynı zamanda dışa bağımlı hâle gelme süreci olarak işletecektir. Dolayısıyla küreselleşmek kendi içinde nötr bir kavram değildir; nasıl ve hangi koşullarda küreselleştüğünüz belirleyici olmalıdır. Aksi hâlde küreselleşme, bir kalkınma fırsatından çok, derinleşen ekonomik kırılganlıkların ve siyasi bağımlılıkların adı olmaya devam edecektir.

2025 TÜRKİYE’SİNDE GENÇLİK, KİMLİK VE HAFIZA ÜZERİNE BİR NOT

İlayda AYZ
Mimar

2025 Türkiye’sinde, 24 yaşında bir Türk genci olmak; yalnızca genç olmak, hayallere sahip olmak ya da yaşamak değil, aynı zamanda yaşatmak ve hatta Türk olmak, her geçen gün daha zor bir hâl almıştır. Bu zorluk, bireysel bir hissiyatın ötesinde; kolektif bir hafızanın, tarihsel bir deneyimin ve kuşaksal bir bilincin ürünüdür. Bugünün gençliği, Türk olmanın ne anlama geldiğini öğrenerek büyüyen son nesil olma ihtimaliyle karşı karşıyadır. Toplumsal ve siyasal dönüşümlerin ilk sinyalleri verildiğinde, henüz bunları ayırt edebilecek yaşlara yeni gelmiş bir kuşaktan söz ediyoruz. Andımızı okumak, okul bahçelerinde her sabah onu okutabilmek için arkadaşlarıyla yarışan son nesil olmaları tesadüf değildir. Değişim önce ilkokul kitaplarının müfredatlarında başlamış; yavaş, ölçülü ve tepkileri azaltarak ilerlemiştir. Ardından, bu süreç öyle bir noktaya evrilmiştir ki, hedeflenen dönüşümler artık örtük değil, aleni ve göz göre göre gerçekleştirilir hâle gelmiştir.

Bu sürecin özeti, gençliğin algısında açık ve nettir: “Bakın, bizler Türk kimliğini silip yok edeceğiz ve sizler hiçbir şey yapamayacaksınız.”

Ancak 2025’e gelindiğinde, o kuşak büyümüş ve nasıl büyüdüğünü unutmamıştır. Unutturulmak istenen her unsur, bu gençliğin hafızasında silinmek yerine daha derinlere kazınmıştır. Bu gençliği tanımlamakta zorlananlar, onu mevcut ideolojik kategorilere sığdıramamış; sağcı, solcu, liberal, marksist ya da sosyalist etiketlerinin hiçbirinin bu kuşağı tam olarak karşılamadığını görmüştür. Çünkü bu gençlik; Atatürk’ü anlayan, Enver Paşa’yı anlayan, Yusuf Akçura’yı anlayan, Ziya Gökalp’i anlayan; “fikri hür, vicdanı hür” bir gençliktir.

Toplumunu ve milletini seven, üreten, nitelikli ve kalifiye biçimde yetişen bir gençlik söz konusudur.

Yaygın kanaatin aksine, yalnızca sosyal medyada tüketilen 15 saniyelik videolar kadar kısa bir hafızaya sahip olmayan; aksine düşünen, sorgulayan ve yüksek bir tarih bilinci taşıyan bir kuşaktan bahsediyoruz.

Bu gençlik, bölücüler tarafından ve kontrolsüz göçle kaos üreten yapılar tarafından sürekli tehdit edilmiştir. Türk olduğunu ifade ettiği için dahi “faşist” ilan edilen bireyler, bu kuşağın kolektif deneyiminin bir parçasıdır. 2011’i unutmadılar; 2013’ü, 2015’i ve 2016’yı unutmadılar. Habur rezaletini, Hendek’te şehit olan güvenlik personellerini, Güneydoğu’da canlı kalkan yapılan yüzlerce sivil vatandaşı; doğuya, eğitim ve öğretim aşkıyla giden ve eli kanlı teröristler tarafından şehit edilen öğretmenleri, çuval krizini unutmadılar. Tüm bu yaşananlar, bu gençliğin içindeki yangını diri tutmuş ve onları bu bilinçle 25–27 yaş aralığına taşımıştır.

2025 yılına gelindiğinde; bölücülere ve katil teröristlere “önder” ya da “lider” diyenleri, onlarla hangi masalarda, hangi siyasal tiyatroların sergilendiğini görmüşlerdir. Bu tablo, gençliğin gönlündeki ateşi söndürmemiş; aksine her geçen gün daha da harlandırıştır.

Bu gençliğin açık ve net bir gayesi vardır: Kendi ülkesinde “garip” olmadığı, edilgen bir figür değil, oyun kurucu olduğu; gerektiğinde kendi canını yüce Türk Milleti’ne armağan edebileceği bir ülkede yaşamak. Bu gaye, koltuklarını birkaç yıl daha korumak uğruna gönlünü ve geleceğini çeşitli servislere, cemaatlere ve kanlı teröristlere teslim edenlerin anlayamayacağı bir gayedir.

2025 yılı biterken, kamuda ve karar verici mekanizmalarda artık korkulan bir gerçeklik vardır: **Gerçek Türk Milliyetçisi bir gençlik.** Bu gençlik artık söz sahibidir ve kendi ülkesinde nefes alabilmek için konuşmaktadır.

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN FARKINA VARMAK

Vural CAMBUL
Sosyolog

Bu dönemde sıkça duyduğumuz kavramlardan biri olmasına rağmen, çoğu insanın henüz yeterince bilgi sahibi olmadığı sürdürülebilirlik, yalnızca çevreyle sınırlı bir mesele değil, ekonomik dengelerden toplumsal yapıya, bugünün tercihlerinden gelecek kuşakların yaşam hakkına kadar uzanan çok boyutlu bir yaklaşımdır. Sürdürülebilirlik için söylenebilecek en özlü ifade belki de şudur: “Bugünü yaşarken yarını yok etmemek.”

BİRDER olarak Eko-Milliyetçilik anlayışını önemseyeceğimizi dikkate aldığımızda, çevre ve ekoloji meselesine eğilmemek mümkün değildi. Çünkü vatan yalnızca üzerinde yaşadığımız toprak parçası değil; havasıyla, suyuyla, ormanıya, tarımıyla ve insanıyla bir bütündür. Bu bütünlüğü korumak, aynı zamanda milli bir sorumluluktur.

Sürdürülebilirliği dar bir kalıba hapsetmek, birçok önemli noktayı gözden kaçırmamıza neden oluyor. Sürdürülebilirlik yalnızca geri dönüşüm değildir; sadece doğa aktivizmi de değildir. Daha da önemlisi, sadece bireysel bir çaba olarak ele alınamaz. Dünyanın son yıllarda artarak yaşadığı iklim krizleri, su kaynaklarının giderek azalması, gıda güvenliği sorunları ve çarpık kentleşme, çevre meselesinin artık yalnızca doğayı değil; siyaseti, ekonomiyi ve toplumsal huzuru da doğrudan etkilediğini açıkça göstermektedir.

Buradan çıkarılacak temel sonuç şu: Sürdürülebilirlik bireysel tercihlerle başlar, ancak kurumlar ve politikalar aracılığıyla kalıcı hâle gelir. Bireyin bilinçlenmesi önemli bir adımdır; fakat bu bilinç, yerel yönetimler, kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve uzun vadeli devlet politikalarıyla desteklenmediği sürece sürdürülebilir bir etki oluşturamaz.

Peki, sürdürülebilirlik kavramı nasıl ortaya çıktı? Tarihsel perspektiften bakıldığında, bu kavramın özellikle sanayi devrimi sonrasında hızla artan üretim ve tüketim anlayışına bir tepki olarak geliştiği görülür. Doğal kaynakların sınırsız olmadığı gerçeği, 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren daha net biçimde fark edilmiş; çevre kirliliği, iklim değişikliği ve ekolojik dengenin bozulması gibi sorunlar küresel ölçekte tartışılmaya başlanmıştır. Böylece sürdürülebilirlik, yalnızca çevresel değil; ekonomik kalkınma ve toplumsal adalet boyutlarını da içeren bütüncül bir yaklaşım hâline gelmiştir.

Günümüzde sürdürülebilirlik; üretirken doğayı tahrip etmemeyi, tüketirken ölçülü olmayı, kalkınırken toplumsal dengeleri gözetmeyi zorunlu kılmaktadır. Bu anlayış, bugünün ihtiyaçlarını karşılarken gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılama hakkını ellerinden almamayı esas alır.

Sonuç olarak sürdürülebilirlik, bir tercih meselesi değil; geleceğe karşı bir sorumluluktur. Daha yaşanabilir bir çevre, daha güçlü bir toplum ve daha sağlam bir gelecek için atılacak her adım, yalnızca bugünü değil yarını da inşa edecektir. BİRDER olarak bu bilincin yaygınlaşmasını, çevre ve ekoloji konularının düşünsel ve toplumsal düzlemde daha fazla ele alınmasını önemsiyor; sürdürülebilir bir geleceğin ortak akıl ve ortak sorumlulukla mümkün olduğuna inanıyoruz.

TÜRK TARIMININ GÜNÜMÜZ MESELELERİ:

Doç.Dr. Ahmet Rıza ŞAHİN
Doktor

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk döneminde tarım ulusal bir onur ve diriliş kaynağı iken, günümüzün popüler kültüründe -özellikle Güneydoğu dizilerinde- tarım feodal, sömürücü, geri kalmış bir düzenin sembolü haline gelmiş durumda. Tarım yapmaktan çok insanların lüks bir yaşantıda birbirine silah çektiği görüntüleri izliyoruz. Cumhuriyet dönemi romanlarda tarım, Anadolu'nun kalkınmasının tek yolu olarak görülür. Reşat Nuri Güntekin'in eski hastalık romanında Silifke'de "muz ormanları kurmak" hayali, hem üretim gücünü hem doğaya dönüşün bir metaforudur. 1923-1950 arası Türk edebiyatı ve kültür hayatında tarım, "milletin yeniden doğuşunun ve köylünün yüceltilmesinin" sembolüydü. Bu dönemde yazılan roman, hikâye ve tiyatrolarda şehirli hayatın yozlaşmasına karşı köyün saf, üretken, milli değerleri temsil ettiği sıkça görülür. Cumhuriyet'in Genç Döneminde Tarım "Kurtarıcı Güç" Olarak İşlenmiştir.

1. Yakup Kadri Karaosmanoğlu – Yaban: Bu eser köylünün geri kalmışlığını anlatır ama aynı zamanda Cumhuriyet aydınının gözünden "toprağa dönmenin" zorunluluğunu vurgular. Tarım, ulusal bir bilinç inşasının aracıdır.

2. Memduh Şevket Esenal – Ayaşlı ve Kiracıları: Şehirdeki çürümüşlüğe karşı, üretken Anadolu insanının "ahlaki üstünlüğü" öne çıkarılır. Tarım doğrudan değil ama "çalışkanlık ve üretkenlik" üzerinden idealize edilir.

3. Halide Edib Adivar – Sinekli Bakkal ve Tatarcık: Köylü karakterler, kendi emeğiyle toprağı işlemenin erdemine yüceltilir. Tarım burada "ahlaki bir reform"dur.

4. Sabahattin Ali – Kuyucaklı Yusuf, Kağrı : Cumhuriyetin erken döneminde köylü hayatının dramatik, ama onurlu temsilidir. Tarım burada hem yoksulluk hem de doğayla uyumlu yaşamın simgesidir.

5. Mahmut Makal – Bizim Köy: Köy Enstitüleri kuşağının doğrudan sesi olarak tarımın modernleşmesi gerektiğini işler. Bu kitap bir dönüm noktasıdır: tarımı "kurtuluş ideali" olmaktan çıkarıp "bilimsel kalkınma alanı" haline getirir.

6. Fakir Baykurt – Yılanların Öcü, Tırpan: Cumhuriyet sonrası dönemde bile "toprak", köylünün kimliği, direnişi ve adalet mücadelesinin merkezidir. Radyo Programları ve Kültür Yayınlarında Tarımın Yüceltilmesi

1930'lar-1940'larda devlet radyosunda "Ziraat Köşesi", "Köy Saati", "Köylüye Haberler" gibi programlar yayınlanırdı. Amaç yalnızca tarım tekniklerini anlatmak değil, köylüye moral aşılardı:

- "Toprakla uğraşan el vatana hizmet eder"
- "Köylü milletin efendisidir."

gibi sözler sık sık tekrarlanırdı. Radyo, köy enstitülerinin kültürel ayağıyla birlikte, köylüye modern tarım teknikleri ve Cumhuriyet ideolojisiyle buluşturmanın aracıydı.

3. Atatürk'ün Tarıma Bakışı

Atatürk için tarım, sadece ekonomik değil ulusal bağımsızlığın temeli idi. Onun bu konudaki bazı temel görüşleri: "Milli ekonominin temeli ziraattir." "Köylü milletin efendisidir." Atatürk tarımı üç düzeyde ele almıştır:

Ekonomik: Dışa bağımlılıktan kurtulmak için kendi gıdasını üreten bir ülke yaratmak.

Toplumsal: Köylünün eğitimini ve refahını artırarak ulus inşasını tamamlamak.

Kültürel: Toprakla üretim yapan insanı, "gerçek Türk insanı" olarak tanımlamak.

Cumhuriyet'in genç döneminde edebiyat, radyo ve devlet politikası bir bütün olarak tarımı, ulusun dirilişinin temeli saydı. Bu nedenle romanlarda, hikâyelerde ve radyo yayınlarında tarım sadece geçim değil, ahlak, bağımsızlık ve kimlik meselesi olarak işlendi.

Bu algı, insanların köyden kente göçünü hızlandırıyor, genç kuşaklarda "toprakla uğraşmak" yerine "şehirli görünmek" arzusu doğuruyor.

Dolayısıyla mesele yalnız ekonomik değil, kültürel bir yeniden tanımlama sorunu haline gelmiştir.

📌 a. Kültürel Dönüşüm (Dizi, Belgesel, Sosyal Medya)

- Tarımı modern teknoloji, yenilik, doğallık, sürdürülebilirlik ile ilişkilendiren yapımlar desteklenmeli.
- TRT, Netflix Türkiye, Gain gibi platformlarda "modern çiftçi" temasında diziler teşvik edilmeli.
- Köy dizilerinde feodal ağa - ırgat ilişkisi yerine, kooperatifleşmiş üretici, bilinçli çiftçi, kadın girişimci, genç ziraat mühendisi karakterleri işlenmeli.
- Devlet destekli "Ziraat Hikâyeleri Senaryo Yarışması"

2. Ekonomik Yeniden Yapılanma: Toprakta Emeğin Değerini Yükseltmek

- **a. Kooperatifler ve Üretici Birlikleri**
- Üretici kooperatifleri sadece tarımsal değil, sosyal sermaye inşası araçları olarak tanıtılmalı.
- Devlet, pazarlama ve lojistik desteğini doğrudan kooperatiflere yönlendirmeli (örneğin sizin Tabipler Kooperatifini modeliniz gibi).
- "Kooperatiften Sofraya" markaları ulusal ölçekte desteklenmeli.
- **b. Tarımda Gençlere Yönelik Girişim Sermayesi**
- Tarımda inovasyon yapan gençlere (örneğin akıllı sulama, dikey tarım, kurutma teknolojileri) TÜBİTAK benzeri tarım fonları sağlanmalı.
- Tarımda çalışan gence "askerlik muafiyeti + sigorta desteği" gibi teşvikler verilirse cazibe artar.

📌 3. Kırsal Yaşamı Yeniden Cazip Hale Getirmek

- **a. Kırsalda Modern Yaşam Alanları**
- Köylerde "Yeni Cumhuriyet Köyleri" konseptiyle sağlık ocağı, internet, kreş, kültür evi bulunan modern tarım köyleri kurulmalı.
- Doktor, öğretmen, mühendis gibi meslek gruplarının bu köylerde yaşamını özendirecek vergi ve kira avantajları sağlanmalı.
- **b. Kırsal Turizm ve Agroturizm**
- Üreticilerin tarlasında "üretim deneyimi" sunabileceği modeller yaygınlaştırılmalı (örneğin İtalya'daki agriturismo modeli).
- Tarım, hem üretim hem kültürel deneyim olarak tanıtıldığında gençler yeniden bağ kurar.

📌 4. Eğitimde Tarımın Yeniden Konumlandırılması

- Köy Enstitüsü ruhuyla, çağdaş "Tarım ve Teknoloji Liseleri" kurulmalı.
- Ziraat, gastronomi, gıda bilimi, ekoloji gibi alanlar disiplinler arası öğretilmeli.
- Üniversitelerde "Tarım Girişimciliği" bölümleri açılmalı, gençler toprağı sadece üretim değil, inovasyon alanı olarak görmeli.

TALAT PAŞA'NIN TABUTU ÖNÜNDE

Anıl KARA
Türkolog

Mithat Cemal Kuntay, 1943.

*Alnındaki ter, bir vatanın döktüğü terken,
Nabzındaki kan belki de bir nesle yeterken,*

*En sonra, şu torba kemik sen misin? Anlat!
Biz dipdiri verdik seni bir devlete Tal'at!*

*Takriben adamlık sana yetmezdi, tamamдын,
Sen kitle adam, millet adam, bayrak adamдын.*

*En sevdiğin insan senin, çıplak olandı;
Şanlar, senin ölçünle palavraydı, yalandı!*

*İnsanların insanlara verdikleri şanlar,
Göğsünde kalır, kalbine girmezdi nişanlar!*

*Asla derileşmezdi vezir esvabı sende,
Sen zorla büyüktün, ne kadar istemesen de!*

*En sonra eğildinse de kurşunla eğildin,
Altınlar akarken de züğürt ölmeyi bildin!*

*Neymiş sana heykel? Ne demekmiş sana türbe?
Arkanda kalan tertemiz ismin yetişir be!*

Bu şiir; 15 Mart 1921 tarihinde, Berlin'de, Ermeni bir komitacı tarafından sırtından vurularak şehit edilen Talat Paşa'nın hatırasına yazılmıştır. Bu şiirin öne çıkan hassalarından biri ilk mısra haricinde hiç mübalağa sanatı yapılmamış olmasıdır. Paşanın hayali, dehası ve gayreti göz önünde bulundurulduğunda elbette şairin ilk mısraı söylemekte ne kadar haklı olduğu hemen anlaşılacaktır.

Fakat kastımız -söz sanatı kadar bile olsa- şiirin geriye kalan bölümlerinde mübalağa sanatıyla bir süslemenin yapılmadığı ve ifadelerin Paşanın bizzat deneyimlediği, başından geçmiş hakiki tecrübeleri olduğudur. Öte yandan her parçası gayet açık ve anlaşılır olan bu manaları tekrar yarıp incelemenin bir lüzumu da yoktur. Fakat altını çizmekte fayda var ki "altınlar akarken de züğürt ölmeyi bildin" ifadesi, içeriğinde bugün milleti temsil eden makamların tamamen unuttuğu faziletlerden birini barındırıyor...

Bir sadrazam tasavvur edin ki sadaret konağına -masrafları karşılayacak maddi durumu olmadığı için- taşınamayıp kirada otursun! Sonra padişahın kendisine ev alması için teklif ettiği ihsanını reddetsin! Hatta belki evinden sefer taşıyla getirdiği yemekleri yesin! Bu unvanın onu kahvehanelere, halkın arasına karışmaktan alıkoyduğunu üzüntüyle dile getirsin! En sonra şehit edildiği gün yüzü ve bedeni bir örtüyle örtünmüş olan bu adam, eskimiş ayakkabılarının altındaki delikten tanınsın!

Türk tarihi ve siyasetinin mühim şahsiyetlerinden biri olan Paşanın cenazesi yapılan siyasi girişimlerle ancak yirmi iki (22) yıl sonra, 1943 yılında Türkiye'ye getirilmiş ve ulusal bir cenaze töreni düzenlenmişti. İşte bu şiir, memleketine ilk kez gelen bu tabutun önünde söylenmiş sade bir şairin değil, bir milletin hisleridir.

MUSTAFA KEMAL VE İTTİHAT TERRAKİ

Onur AK
Tarihçi

Mustafa Kemal Atatürk'ün gençlik yılları, II. Abdülhamid (İstibdat) yönetimine karşı gelişen özgürlükçü hareketlerin yükseldiği bir döneme denk gelir. Bu ortamda İttihat ve Terakki Cemiyeti, Osmanlı Devleti'nde meşrutiyet yönetimine geçilmesi için mücadele eden en önemli örgüttü. Mustafa Kemal, düşünce olarak meşrutiyeti ve özgürlüğü savunmuş olsa da İttihat ve Terakki ile ilişkisi hiçbir zaman tam bir bağlılık veya organik bir üyelik düzeyine evrilmemiştir.

1) İLK TEMASLAR (1898-1906)

- Mustafa Kemal, Manastır Askeri İdadisi ve Harbiye yıllarında baskıcı yönetime karşı gelişen fikir hareketlerinden etkilendi.
- Bu dönemde İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin gizli yapılanmasıyla yakınlaşsa da resmi bir üyelik kaydı yoktur.
- Arkadaşlarıyla sık sık siyasi tartışmalar yürütürken, Jön Türk hareketine yakın görüşler benimsediği bilinmektedir.
- Ancak İttihat ve Terakkinin (İTC) birbirinden bağımsız düşüncelerin etkisiyle askeri disipline aykırı olarak gizli ve kontrolsüz faaliyetlerine eleştirel ve mesafeli yaklaşmıştır.

2) ŞAM YILLARI VE İTC'DEN FARKLI BİR YOL (1906-1907)

- Şam'da görevliyken Mustafa Kemal, "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti" adlı küçük bir örgüt kurdu.
- Bu örgütün İTC'nin aksine daha bağımsız, daha ulusalcı ve daha disiplinli bir yapı olduğu düşünülmektedir.
- 1907'de Selanik'e gelindiğinde teşkilat güç dengesini gözeterek Vatan ve Hürriyet Cemiyeti'ni İTC'ye kattı fakat bununla beraber yine de cemiyet içinde belirleyici bir konuma gelmedi.

3) İTTİHAT VE TERRAKİ İLE MESAFELİ İLİŞKİSİ (1908-1914)

- 1908 Meşrutiyet Devrimi İTC'nin kontrolünde gerçekleşti. Mustafa Kemal devrimi destekledi ancak cemiyete karşı şu şekilde eleştirileri oldu:

- Cemiyet siyasi kadroları yetersiz,
  - Yönetim anlayışı otoriter,
  - Devlet kadrolarına müdahalesi sakıncalı!
- 31 Mart olayı sonrasında Hareket Ordusu'nda görev almak için gönüllü olmuştur lakin İTC içi rekabetten dolayı etkisi sınırlı tutuldu.
- Selanik ve Trablusgarp yıllarında İTC yöneticileriyle sık sık görüş ayrılığı yaşadı.
  - Mustafa Kemal ne İTC muhalifi ne de tam üyesi oldu. Kendisini, 'Hürriyetperver bir subay' olarak tanımlamaktadır.

4) BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI VE AYRIŞMA (1914-1918)

- İTC'nin yaşanan savaşa girme fikrine karşı çıkan subaylar arasındadır.
- Alman yanlısı olarak değerlendirdiği politikalara eleştirdi.
- Savaş boyunca başarılı subaylar arasında görülse de İTC merkez kadroları üzerinde nüfuz sahibi olamadı.
- 1917 Şehzade Vahdettin ile Almanya ziyareti sonrası İTC yönetiminin savaş politikalarını açıkça eleştirmişti.

5) MONDROS SONRASI: KESİN KOPUŞ (1918-1919)

- Savaş sonrası İTC yöneticileri yurtdışına çıkınca siyasi boşluk oluşmuş, Mustafa Kemal İTC ile ilişkisini sonlandırıp kurtuluş savaşı hareketini cemiyetin mirasından bağımsız inşa etmiştir.
- Milli Mücadele Örgütü; Samsun'a çıkışından itibaren kendisi başta olmak üzere İTC kadroları üzerine inşa edilse de cemiyete sarf ettiği eleştirileri doğrultusunda daha ulusalcı, daha halk tabanlı, daha şeffaf ve daha meşrutiyete dayalı bir hareket olarak tanımlanabilir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Hiçbir zaman İTC merkez komitesinde yer almadı, cemiyetin otoriter, dar kadrocu ve savaş politikalarına karşı çıktı. Bunlara rağmen temelde meşrutiyet ilanı, özgürlük ve modernleşme gibi birçok reform açısından İTC ile aynı düşüncelere sahiptir.

ÜçYediDokuz

HÜRRIYET · ADALET · EŞİTLİK · KARDEŞLİK

YENİ NESİL ANALİZ | HAFTALIK GÜNDEM

Bilgi, Yorum, Perspektif... Hepsi Tek Kanalda!

HEMEN ABONE OL!

Youtube@Ücyedidokuz

BİRLİK VE İLERLEME
DÜŞÜNCE DERNEĞİ

**BİRDER
AKADEMİ**